ALTARUL ZEILOR STOHASTICI

Premiul special EUROCON I (pentru „povestire”), Trieste, 1972

de Adrian Rogoz

„Om uitător, ireversibil...”
ION BARBU

„Descoperim după ani de luptă că nu noi conducem o călătorie, ci că ea ne conduce pe noi”.
JOHN STEINBECK

Totul a pornit dintr-o uitare. Pasămite Homer nu ştiuse că apele placide ale Lethei îşi au încă în lumea noastră izvorul. Şi fiindcă orice efect se iveşte dintr-o cauză, care ea însăşi este o consecinţă, nu-i exclus ca uitarea să fi apărut odată cu germenii vieţii, ca şi negarea acesteia, moartea. Homer Hidden stătea melancolic în cabina bolidului său, în care avea să străbată întregul stat Alabama, de la Mobile, portul sudic, până la Huntsville, aproape de graniţa cu Tennessee. Homer stătea cu privirea pironită pe indicatorul vitezometrului ce oscila nervos în jurul a 950 km/oră, dar gândurile lui gravitau aiurea, la viaţa-i de până atunci, mizerabil de agitată, la viaţa şi mai câinească pe care avea s-o îndure acolo, la Houndsville, cum răsbotezase zeflemitor numele oraşului spre care gonea. Şi, deşi gândurile îi erau sumbre, prin mintea lui Homer nu trecu nici o presimţire a teribilului thrill ce-l aştepta în următoarele patru minute. De fapt, cum ar fi putut slaba-i minte umană, ce-şi înţelegea atât de puţin propria alcătuire, să se îndoiască de agerimea cu care minusculul creier electronic al bolidului îl conducea, menţinându-l deasupra pernelor de aer, de-a lungul super-autorutei din răşini aliate cu titan? De ce a fost nevoie să plece din Mobile, să abandoneze viaţa de până atunci, să se certe cu Barbara? Viteza vertiginoasă a existenţei... Homer rămase cu gura căscată. Abia atunci realiză el că maşina lui zboară cu 970 km/oră şi că în acelaşi timp parcă stă pe loc. Asta era murdăria (unii spun „paradoxul”) vitezei. Oricât ar fi de mare, te obişnuieşti îndată cu ea şi n-o mai sesizezi. Ceea ce te face să măreşti iuţeala... chiar asta i-a stricat viaţa: necontenita, nebuna acceleraţie.

Homer se uită la ceas. Mai avea destul până la destinaţie, gândi, destul ca să i se facă lehamite. Nu bănuia că-i mai rămâneau trei minute. Progresul! mormăi ca o sudalmă. Şi Barbara invoca progresul, deşi n-o interesa decât standingul... Altă iluzie, de vreme ce te scoate din minţi şi te duce de râpă.

Apăsă distrat pe butonul care comanda vizibilitatea carcasei. Înaintea lui se deschise priveliştea exaltantă a unei estacade brăzdate de mii de aeroglisoare, dar totul îl lăsa acum rece, ba chiar îi provoca un fel de greaţă. De altminteri, regulamentul circulaţiei pe benzile ultrarapide recomanda celor cu nervii slăbiţi să nu privească traiectoriile bolizilor. În stânga, se distingeau zecile de culoare cu diferite viteze - pete policrome rămase în urmă pe măsură ce gravitau spre exterior. În dreapta, se întindea o faleză, sub care curgeau apele tumultoase ale lui Tombigbee River. Înaintea lui Homer şi îndărăt se vedeau, parcă vibrând pe loc, vehiculele având aceeaşi viteză ca maşina lui. Uneori aeroglisoarele se apropiau la câţiva decimetri unul de altul. Nu se puteau atinge, deoarece exista un fel de telepatie între creierii electronici ai maşinilor de pe şosea, o interconectare graţie căreia vitezele se reglau reciproc. De obicei, în caz de accident, ejectarea se făcea vertical. Totuşi Homer se îngrozi o clipă, gândindu-se la nebunia iscată de o singură ciocnire.

Nu-i mai rămânea decât 1'50” până la momentul fatal şi, cu forţa pe care un viitor năprasnic o exercită asupra spiritului nostru, în conştiinţa lui Homer începu să bolborosească neliniştea. Brusc, îşi dădu seama de ireparabilul rupturii lui de Barbara, şi aproape simultan, parcă tocmai din pricina acestei eliberări de sub imperiul necesităţii de până mai ieri, se simţi din nou robit de iubirea vastă şi degravifiată de contingenţe. Ochii, părui - verzi, castaniu... 43”, 42”... gura, ceafa - carmin pal, pufoasă... 38”, 37”... sânii, umerii, genunchii - plini de nevinovăţia lucrurilor smulse din timp... 29”, 28”... şi iarăşi părul ei în cascadă, ba nu, strâns ghem şi recăzând în cascadă... şi gura ei, care cerea ceva neauzit... 23”, 22”... şi din ochii ei, tot mai mari, tot mai adânci... întregul ei chip, mişcându-se în diverse poziţii, ca într-un joc şi totodată cu gravitatea unui ritual... 17”, 16”... era ca şi cum o şi vedea dincolo de o apă neagră, de netrecut... 13”, 12”... Nu! gemu, deznădăjduit. Nu se poate! I se părea că unul dintre ei moare pentru celălalt... 9”, 8”... Barbara, vino înapoi! zbieră, deşi el era cel ce plecase... 5”, 4”... Dar el era de pe acum neant şi numai formidabila inerţie a dorinţei lui i-a mişcat, ca în transă, braţul... 3”... şi mâna... 2”... şi degetul care voi să apese butonul „întoarcere”... 1”,5..., dar nimeri pe cel de „acceleraţie”... 1”... şi, fulgerător, dându-şi

seama de greşeală, comandă absurd oprirea... „zero”!...

Comanda manuală a unui hovercraft în plină cursă era în acea vreme la fel de rară ca tragerea alarmei în epoca trenurilor străvechi. Puteai cere schimbarea culoarului sau parcarea, ambele manevre efectuate prin ţâşnirea verticală a bolidului; oricum, ordinele trebuiau să nu fie confuze sau contradictorii. Pe majoritatea drumurilor nici nu era posibilă intervenţia pasagerului: călătoria putea fi programată la început, iar în caz de forţă majoră sistemul tuturor vehiculelor ejecta maşina accidentată. Megaruta, pe care circula Homer, era însă o arteră privilegiată, datorită numeroşilor tehnocraţi ce deţineau palate pe fundul Golfului Mexic. Iată de ce sistemul autorut, primind o comandă nelogică, a încercat în prima clipă să satisfacă dorinţa clientului. Apoi a urmat un al doilea ordin fără sens...

Câteva infime fracţiuni de secundă, creierii electronici de pe sute de kilometri de auto rută dădură semne de nebunie. Încercară din răsputeri să înţeleagă stupidele manevre, să li se împotrivească, să le atenueze efectele, să localizeze catastrofa... Pe sute de kilometri tablourile de bord au dat alarma... Cei mai surprinşi au fost pasagerii din capul giganticei coloane, supuşi, fără de veste, unor cumplite suprasarcini. Ordinatoarele de la bordul primilor bolizi, primind comanda, accelerară viteza. Unele după altele, maşinile izbucneau în rafală înainte. Câţiva piloţi ai reactoarelor care zburau deasupra convoiului înregistrară uimiţi fenomenul. Aproape simultan interveni stopul cerut de Homer. Excedat de aceste ordine sau dându-şi în sfârşit seama de lipsa lor de noimă, sistemul megarutei hotărî ca maşina lui Homer să sară în aer.

Treaba s-a petrecut aşa: în timp ce cabina era catapultată vertical, restul vehiculului se prefăcea în pulbere.

Abia atunci s-a dezlănţuit acea înlănţuire de fapte ce aveau să-l prefacă pe Homer într-un caz celebru.

În mod normal (fireşte, e vorba despre o normalitate a accidentului), cabina lui Homer, proiectată vertical, ar fi devenit un mic aparat de zbor, suficient de puternic ca să străbată câţiva kilometri. Dar lucrurile s-au întâmplat altfel. Supuşi grozavei presiuni, bolizii dindărătul lui Homer au trebuit şi ei să sară în aer. Celor care înaintau pe celelalte benzi li se părea că incongruentul culoar ai vitezei maxime explodează la un moment dat, expectorând pe rând o mulţime de coleoptere. De

fapt, toate au aterizat cu bine în exteriorul megarutei. Doar cabina lui Homer s-a izbit de aceea ţâşnită în urma sa. Impactul a fost teribil. Ochii Barbarei ieşiră din orbite, apoi se întunecară. Mintea care o invocase avu fulgerător senzaţia dezagregării. În coliziunea celor două aparate, avariată a fost capsula lui Homer: spre nenorocul său (dar nenorocul e relativ), i se frânse o aripă. Veni în picaj, peste botul unui bolid de pe banda vitezelor maxime. Şocul îl făcu pe acesta să se preschimbe la rândul său într-o cabină zburătoare. Lovită ca pucul de crosă, sfera inertă a lui Homer fu proiectată în văzduh. Depăşi linia falezei şi se avântă deasupra fluviului, peste care tocmai bâzâia plăcut un uriaş elicopter. Nu trecuse încă un minut, de când se declanşase demenţialul spectacol, că ordinatorul de la bordul autogirului şi fusese alertat. Aparatele lui de televiziune se şi îndreptau spre extraordinarul unghi al megarutei, transmiţând câtorva canale de televizune chiar momentul în care capsula lui Homer se năpustea spre ecrane.

Spre norocul său (dar şi norocul este relativ), Homer se afla încă în nesimţire, când sfera lui a fost tăiată, ca un mar, în două, de una dintre imensele elice ale elicopterului.

Milioane de telespectatori priveau cu gura căscată la omul care pica din cochilia lui, ca un zar din două boluri întoarse.

De undeva, pesemne chiar în momentul în care uriaşa pală pătrundea în corpul străin, autoprotecţia elicopterului crease deja o perdea de aer pentru a-l feri pe Homer de un şoc mortal. Hazardul a fost însă mai dibaci decât perfecţiunile tehnice. Una dintre hemisfere despică în cădere perdeaua, iar omul fu proiectat în gol din fotoliul cabinei şi totodată, din pricina turbionului iscat, îşi recăpătă cunoştinţa. Mai să leşine din nou!

Era ca un coşmar această deşteptare în picaj spre o ţintă care se năpustea informă şi bolborosindă. Zburau în viteză pe lângă el o sumedenie de aparate, a căror iscusinţă era de această dată să se ferească din calea bietului trup omenesc, în tumbele lui teribile şi bizare, descrise în văzduh, Homer văzu sau crezu că vede, deoarece în acele câteva clipe de când îşi venise în fire mintea lui se agita ea însăşi febril în gol, cerul împletindu-se ameţitor cu pământul, iar în adânc, ape învolburate, ce-l sugeau parcă inexorabil.

Înainte de a fi atins valurile, Homer, care nu ştia să înoate, avu prezenţa de spirit să-şi tragă peste cap gulerul hainei, ca pe un fel de glugă, iar manşetele mânecilor, ca pe nişte mănuşi. Ştia că aceasta îl va salva de la înec. Într-adevăr, de cum atinse zona lichidă, trupul său fu acoperit de o peliculă care, pe de o parte îl izola, iar pe de alta îi extrăgea din apă oxigenul.

Violenţa cu care Homer se prăvălise în fluviu a fost totuşi atât de mare, încât bietul om s-a pomenit din nou groggy. Poate că acolo, în adânc, s-a lovit de ceva (niciodată n-o să cunoaştem exact împrejurările), cert este că pojghiţa de protecţie i-a fost sfâşiată, pe când el se mai afla pe trei sferturi ameţit.

Aici. însă, a intervenit încă una dintre acele şanse uluitoare ce aveau să-l facă pe Homer ilustru: pe fundul fluviului se afla o uzină, iar accidentatul căzuse tocmai în apropierea ei. Curentul l-a împins peste o trâmbă de noroi radioactiv deversat pe unul dintre maluri.

* * *

Când şi-a recăpătat cunoştinţa, Homer zăcea pe un povârniş de nisip; un fel de dinte de beton îi oprise corpul să se rostogolească într-un bazin, pe care un val ţâşnit din fluviu îl umplea cu o mâzgă neagră-verde-vânătă.

Homer se târî pe faleză. Departe, în stânga lui Tombigbee River, scăpărau fascinant benzile continue ale bolizilor. Şi mai departe, soarele apunea maiestuos deasupra acestor curcubee întoarse.

Omul se simţea singur şi zdrobit, deşi nu-l durea nimic. Frumuseţea pe care o vedea cu ochii împăienjeniţi îl lăsa aproape indiferent. Îşi continuă drumul, împleticindu-se, ţinându-se de balustrada de marmură ajurată. În creier, parcă, îi zvâcnea un mic soare ce i se lichefia în artere. Nu-şi punea nici o întrebare. Mergea înainte, cu un fel de înverşunare tâmpă, îngăimând sunete poate numai pentru el cu înţeles.

Când ajunse în faţa Lojei stohastice, era la capătul puterilor. Intră ca într-un azil. Uitase cu totul de ironiile pe care nu le precupeţise la adresa zeilor acelor altare cibernetico-statistice. Tinerii turbaţi scorniseră de câţiva ani un soi de roboţi ai destinului, alcătuiţi din memorii formidabile şi din circuite diabolic de complexe. Şi le risipiseră prin toate oraşele

continentului.

Homer se sprijinea de pereţi. O răcoare plăcută îl întâmpină. Aerul era pur (condiţionat), cu miros de zăpadă, de ozon, de flori de primăvară. Barbara veni spre el, zâmbitoare. Era încă îmbujorată de partida de tenis pe care o jucase...

O suavă muzică electronică îi tulbură imaginea. Apoi se auzi un bizar ţăcănit de ordinator în funcţiune şi un glas metalic rosti:

— Hai, vino mai aproape!

Şi, dinspre „altar”, se aprinse o lumină de zirconiu. Homer şchiopătă într-acolo, în fund se înălţau trei ferestre, cu vitralii verzi, acvatice, acoperite de nişte ecuaţii elegante ca arabescurile unor covoare persane. Sub ogiva fiecărei ferestre se găsea câte un mare paralelipiped de cristal, cu sextilioane de celule moletronice. Doi ochi, două urechi, două nări şi o gură dădeau celor trei divinităţi stohastice o stranie fizionomie antropomorfică. Păreau trei monştri simpatici şi groteşti. Homer îi privea însă cu spaima superstiţioasă a unui animal căzut în cursă.

— Reazimă-te de bara de lângă tine, îl invită binevoitor paralelipipedul central, al cărui soclu purta pe o placă înscrise fosforescent cuvintele: **ZEUL NEANTULUI**.

— Spune-ne tot ce ţi s-a întâmplat, ceru paralelipipedul din dreapta: **ZEUL CONCENTRĂRII**.

Homer scoase câteva sunete guturale, ca un plâns, ca un strigăt strangulat.

— Destul! spuse zeul. Din firimiturile memoriei tale şi din informaţiile pe care le-am cules până la venirea ta, ţi-am reconstituit aproape în întregime povestea. Dă din cap, dacă înţelegi...

Omul îşi clătină capul, dar privirile îi erau rătăcite.

— E un caz unic, pronunţă cu o încântare şuierătoare paralelipipedul din stânga: **ZEUL VITEZEI**. Propun ca vestigiile minţii lui să fie amplificate, traduse şi exprimate de vocea umană.

Un piezodifuzor roşu de deasupra lui Homer gâfâi:

— Ce se întâmplă cu mine? Ce vreţi de la mine?

— Foarte bine! râse Zeul Concentrării. Vei primi răspuns la toate întrebările pe care ni le vei pune şi chiar la acelea pe care nu vei şti să le pui.

— Nu vrem nimic de la tine, luă blând cuvântul Zeul Neantului. Sau nu mai vrem nimic. Venind aici, ne-ai dăruit tot ce există mai de preţ pe această planetă: o improbabilitate absurdă, devenită realitate. Recapitulaţi faptele.

— Pe mii de parseci cubici Pământul este un fenomen rar, reluă cutia gânditoare din dreapta. Caracteristici solare extrem de speciale dau o probabilitate de 10^{-5} pe o galaxie. Dar o planetă locuită de fiinţe raţionale impune un nou şir de restricţii: o distanţă potrivită de astru, un câmp magnetic care să reţină radiaţia nocivă, un gigantic bulion lichid în care să răsară viaţa, o atmosferă prielnică şi atâtea alte condiţii care ridică improbabilitatea la 10^{-10}.

— Tâm-pe-nii... tâm-pe-nii... tâm-pe-nii... se auzi vocea lăuntrică a lui Homer, amplificată; părea un clopot nebun, care dă alarma într-un sat cuprins de flăcări.

— Într-un fel ai dreptate, rosti hârâit şi grav divinitatea centrală. A fost nevoie de acest singular concurs de împrejurări ca să vă iviţi voi, viermii acestei Terre. A fost nevoie de experienţa giganticelor reptile, ca să apară stirpea măruntelor mamifere. Cele câteva mii din zorii timpurilor s-au prăsit, ca să acoperiţi acum Pământul cu miliardele voastre de trupuri terminate cu o gămălie puţin cugetătoare.

— Ce caut aici? Ce vreţi de la mine? se lamenta ciudat glasul lui Homer; părea că sufletul i se dezlipise de trup.

— Te-a adus probabilitatea care tinde spre zero, urui liniştitor şi cu o umbră de admiraţie zeul din mijlocul altarului. Eşti un caz cu totul extraordinar!

— Coliziunea a doi bolizi în traficul rutier actual poate avea loc o dată la zece ani, explică amabil Zeul Vitezei. Coliziunea unui bolid cu alţi doi, în decurs de câteva secunde, se poate întâmpla o dată la un secol. Probabilitatea ca acelaşi vehicul să se ciocnească în clipele următoare cu un alt aparat zburător nu poate surveni decât o dată la un mileniu, iar tăierea capsulei tale de elicea elicopterului reprezintă un rniracol ivit numai la zece milenii. Împrejurarea că hemisfera cabinei a perforat perdeaua de aer protectoare - un milion de ani. Hazardul că n-ai fost ucis - zece milioane. Revenirea ta din leşin în timpul căderii - o sută de milioane. Faptul că ţi-ai putut trage pelicula de protecţie - un miliard de ani. Şansa că ai căzut în apă şi nu pe uscat - zece miliarde...

— Ai şi atins existenţa unui sistem solar, comentă Zeul Concentrării.

— Norocul să fii proiectat de jetul din fundul fluviului - o sută de miliarde...

— Cât viaţa unei galaxii.

— Şi probabilitatea să ajungi viu până la noi - o mie de miliarde de ani...

— Cât suflul universului! murmură ca o încheiere Zeul Neantului.

În acest timp, Homer, care, la început, de bine de rău, se ţinuse de bara din faţa altarului, atârna acum moale, ca o marionetă, cu picioarele răşchirate grotesc şi cu braţele bălăbănindu-i-se de la subţiorile proptite de sulul metalic.

— Nu eşti dumneata Barbara Hamilton?

— Ba da, răspunse un glas mirat de femeie. Dar de unde ştii?

Era amplificatorul care reproducea „pista sonoră” a memoriei lui Homer.

— L-am auzit odată pe Adrian Gord vorbind despre dumneata. Şi mi-am închipuit că aşa trebuie să fii...

— Nemaipomenit!

— Aşadar, corespunzi întru totul ideilor mele preconcepute despre dumneata.

— Ce drăguţ!

— Nu înseamnă oare asta că-mi eşti predestinată?

— Oare?! făcu vocea ei adâncă şi puţintel speriată.

În ochii tulburi şi injectaţi ai lui Homer vitraliile deveniseră luminile îndepărtate ale metropolei, iar cele trei altare - un vesel carusel infinit.

— Analiză în undele delta! ceru Zeul Concentrării.

Două braţe metalice coborîră de undeva şi, cu precizie şi indiferenţă, prinseră de subţiori ghemotocul uman rătăcitor cu gândul prin cosmoparcul tinereţii lui.

„Oare n-ar putea încremeni pentru totdeauna această clipă fugară? Ca un serafic ţipăt de viori... Ca insolita dulceaţă a unui fulgurant ferăstrău de senzaţii de-a lungul întregului trup...”.

— Mai ai de trăit încă cinci secunde, începu să rostească pe tonul tehnic ai comenzii unei lansări spaţiale Zeul Vitezei, în timp ce raze detectoare, unele policrome, şi altele invizibile se

încrucişau avide pe corpul lui Homer.

„Vocea umană”, care reproducea glasul interior al omului crucificat pe braţele metalice, nu mai avea nimic dintr-o voce umană: era ca o bandă magnetică desfăşurată vertiginos. Dacă ar fi fost încetinită, ar fi ţinut, probabil, cât o viaţă.

— Homer Hidden, hârâi Zeul Neantului, eşti o făptură cum nu se iveşte decât o singură dată într-un cosmos. Bucură-te de unica ta apariţie!

— Amplificatoarele interogatoare! comandă Zeul Vitezei.

Pânza viziunii se întinse nemărginit, şi întreg firmamentul se preschimbă pentru Homer în surâsul Barbarei. Apoi omul tresăltă sub sensibilele braţe de metal, care, consternate parcă, îşi descleştară strânsoarea. Homer se prăbuşi la picioarele altarelor stohastice şi un firişor de sânge îi izvorî din colţul gurii.

— Ce bizare fixaţii pot avea chiar muritorii cei mai rari! exclamă Zeul Concentrării: Totuşi, ce eveniment splendid!

Fasciculele luminoase, care palpaseră până atunci corpul lui Homer, se retrăgeau cu ezitări repulsive.

— Ţi-am mai spus că eşti viciat de sentimentul deşert al frumuseţii, rosti fără patimă Zeul Neantului.

[*Originally published in „Almanahul literar” 1970*]